

ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проблема забезпечення ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання посідає одне з центральних місць у економічній науці, адже критерій ефективності є визначальним з точки зору обґрунтування доцільності будь-яких управлінських рішень. Саме тому дослідження теоретичних та прикладних аспектів ефективності господарської діяльності відіграє важливу роль як на рівні підприємства, так і на рівні держави.

В сучасних умовах, вітчизняним підприємствам вкрай необхідно підвищувати ефективність господарської діяльності. Адже лише висока ефективність допомагає забезпечувати конкурентоспроможність підприємства, як наслідок – його прибутковість. Теперішня ситуація економіки, що склалась в ринкових умовах, вимагає необхідність пошуку нових підходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємств.

Істотний внесок у розвиток методичних засад управління ефективністю виробництва й діяльності на різних рівнях економіки та підприємства зробили А.Ф. Аксененко, З.В. Атлас, В.П. Красовський, А.В. Бачурін, А.Х. Бенуні, Т.Г. Бень, Б.М. Болотін, О.Д. Василик, Г.В. Губін, Е.П. Дунаєв, А.І. Касьянов, І.Я. Кац, З.П. Коровіна, В.В. Леонтьєв, О.Л. Лордкипанідзе, Є.В. Октябрський, А.М. Омаров, Р.М. Петухов, В.С. Сінавіна, Т.С. Хачатуров, М.Г. Чумаченко та інші вчені. Водночас, багатоаспектність ефективності як соціально-економічного явища обумовлює дискусійність у тлумаченні її сутності, видових проявів, методологічних засад визначення, що актуалізує подальші наукові пошуки у визначеній сфері.

Насамперед, розглянемо сутність поняття «ефективність». Згідно з переважною більшістю наукових підходів, ефективність представляє собою співвідношення між отриманими результатами та сумою витрачених ресурсів для досягнення таких результатів. Л.О. Коваленко зауважує, що економічний результат діяльності – це категорія, що виступає вимірником того, наскільки раціонально підприємство вирішує свої завдання, задовольняючи інтереси зацікавлених осіб. Таким чином, при розгляді результатів діяльності підприємства за визначений проміжок часу аналізуються такі економічні показники, як: обсяг виробленої продукції; дохід, що отримало підприємство від здійснення господарської діяльності; прибуток чи збиток як кінцевий результат діяльності підприємства.

Таким чином, поняття ефективності господарської діяльності підприємства має комплексний характер. Тому важливим є виділення за різними ознаками відповідних видів ефективності, кожний з яких має своє значення для цілісного функціонування підприємства. Отже, визначимо найбільш поширені підходи до класифікації видів ефективності.

1. За характером одержаних результатів виділяють економічну, соціальну та соціально-економічну ефективність. Прояв економічної ефективності відображається у зростанні продуктивності праці, зниженні собівартості виробленої продукції, зростанні прибутку, зниженні ресурсомісткості виробництва тощо. Соціальна ефективність пов'язана з одержанням соціальних ефектів: поліпшенням умов праці, зростання рівня життя, удосконаленням екологічних параметрів та ін. Соціально-економічна ефективність зумовлена прагненням отримати певний визначений економічний ефект за умов дотримання заданих параметрів соціального розвитку.

2. За характером витрат ідентифікують ефективність використовуваних ресурсів (виробничих засобів, матеріальних та трудових ресурсів, нематеріальних активів тощо) та ефективність витрат (капітальних інвестицій, витрат за видами економічної діяльності, сукупних витрат тощо).

3. За видами господарської діяльності розрізняють: ефективність виробничої, комерційної, посередницької, зовнішньоекономічної, банківської, страхової та інших видів діяльності.

4. За рівнем об'єкта господарювання виділяють: ефективність національної економіки в цілому, ефективність певної галузі, об'єднання підприємств, суб'єкта господарювання, структурного підрозділу, ефективність виробництва окремих видів продукції.

Кожен з визначених видів ефективності окреслює окрему складову ефективності існування підприємства. Комплексне врахування видових проявів ефективності надає можливість забезпечити врахування різних аспектів діяльності підприємства.

Отже, показник ефективності діяльності підприємства є економічною категорією, що розглядається через відношення одержаного результату до ресурсних витрат. Ефективність функціонування підприємства є цілісною характеристикою існування соціально-економічної системи.